

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 42 Volume: 9 Issue: 42

Şubat 2016 February 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MESNEVİ VE HALK HİKAYELERİNİN YAPI(ZAMAN, MEKAN, KİŞİ) VE MOTİF AÇISINDAN MUKAYESESİ

MASNAVI AND FOLK STORIES COMPARISON IN TERMS OF STRUCTURE AND MOTIF

Nebi ÇELİK*

Öz

Türk edebiyatında mevcut anlatı geleneğimiz belli aşamalardan geçerek oluşmuştur. İlk devirlerde destanlar yazılmış ve söylenmiş onların yerini masallar, hikayeler, mesneviler ve romanlar almıştır. Arapça bir ifade olan mesnevi kelimesi ilk defa İran edebiyatında kullanılmış olmakla birlikte, muhakkikler tarafından ilk mahsullerinin Arap edebiyatında ortaya çıktığı kabul edilen bir nazım türüdür. Arap edebiyatındaki karşılığı ise "müzdevice"dir. Mesnevi terimi ve nazım şekli Türk edebiyatına İran edebiyatından intikal etmiştir. Özellikle XI-XIX yy. arasında bu türde sayısızca eserler verilmiştir. Halk hikayeleri ise halk anlatılarının en yaygın olanıdır. Destan türünden sonra ortaya çıkmış ve edebiyatımızdaki en eski örneklerini 15.yy'dan itibaren görmeye başladığımız metinlerdir. Bu bağlamda bu çalışmamızda, Mesnevi hikayeleri ile Halk hikayelerini yapı(zaman, mekan, kişi) ve motif açısından mukayese etmeye çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Mesnevi, Halk hikayeleri, Mukayese, Motif, Yapı.

Abstract

Turkish literature, the narrative our tradition, it was formed through certain stages. In the first cycle, the epics written and then their place of fairy tales, stories, novels and has received masnavi. Arabic expression which masnavi word was used for the first time in Iranian literature. By the researchers is a poetry in Arabic literature deemed to arise in the first instance. The equivalent in Arabic literature is "müzdevice". Terms of Masnavi and masnavi verse form, was transferred from the Turkish literature Persian literature. Especially the 11 and 19 centuries, it has been among the innumerable works of this genre. Folk tales, the most common form of public expression. After the type Epic has emerged. The oldest examples are the text we begin to see our literature from the 15th century. In this context, this study, Folk tales and stories of Masnavi will try to compare the structural and motif aspects.

Keywords: Masnavi, Folk Stories, Comparison, Motif, Composition.

1. Giriş

Arapça "s n y" sülasi kökünden türeyen ve "ikişer ikişer" manasına gelen "mesnen" kelimesinin bir nisbet şekli gibi görünen mesnevi kelimesi Arapçada bu isimle kullanılmamıştır(Ateş 1971:127). Araplar kendi arasında kafiyeli beyitlerden oluşan bu nazım şeklini "müzdevice, recez ya da urcuze ismi ile adlandırmışlardır (Mermer 2015:112).Türediği kök itibariyle Arapça olan mesnevi ifadesi Farsçada ün bulmuş ve daha sonra Türk edebiyatına intikal etmiştir.

Bu kelime hiç şüphesiz Mevlana Celaleddin Rumi'nin "Mesnevi" diye ün kazanan *Mesnevi-i Manevi*'si ile meşhur olmuş, zira mesnevi denince onun bir nazım şekli olmasından çok, Mevlana'nın eseri hatırlanır olmuştur(Kartal 2013: 79).

Edebi bir terim olarak ise mesnevi, kendi arasında kafiyeli beyitlerden teşekkül eden bir nazım şeklidir. Beyit sayısı bakımından hiçbir sınırlandırma yoktur. Hem beyitler arasında kafiye bağlantısının rahat olması hem de şairlerin anlatılmak istenileni istediği genişlikte ifade etmeleri bu türün şairler arasında rağbet görmesine sebep olmuştur. Mesneviler divan edebiyatının içinde nüve bulmuş ve o edebiyatın geleneğinden beslenerek mevcudiyetini sürdürmüştür.

Halk hikayeleri ise; destandan sonra ortaya çıkan ve destanın bıraktığı boşluğu doldurmakta olan bir türdür.Bazen nazım-nesir karışımı, bazen de yalnızca nesir olarak anlatılan ve genellikle aşk ve kahramanlık konularının işlendiği hikayelerdir.

"Türk halk hikayeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekan içinde "efsane, masal, menkıbe vb" mahsullerle beslenerek, dini, tarihi, içtimai hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir"(Elçin 1993: 444)

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi Polatlı Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Halk hikayeleri zaman içerisinde destanların biçim ve şekil değişikliğine uğraması ile oluşmuştur. Bu hikayelerde destanlarda gördüğümüz olağanüstülükler en asgari duruma indirgenmiş, kişiler ve olaylar daha tabii boyutlara gelmiştir.

2. İnceleme

Mesnevi hikayeleri ile halk hikayeleri arasındaki benzerlikleri, ortak noktaları ve farklılıkları aşağıda ele aldığımız başlıklar altında inceleyeceğiz.

2.1. Motif İncelemesi

2.1.1 Çocuğu Olmayan Padişah

Bu motif genellikle konunun başında yer alır. Büyük ve güçlü bir ülkeye, muzaffer bir orduya sahip olan adaletli ve bahtiyar hükümdar vardır. Bu hükümdarın tek üzüntüsü çocuğu olmamasıdır. Onun bu derdini bilenler çeşitli yöntemlerle(padişahın rüyasını yorumlama gibi) onun bu derdine çözüm bulmaya çalışırlar. Önerilen şartları yerine getirerek çocuk sahibi olabileceğini söylerler(Ünver 2011: 456).

Örnek:

Hüsrev ü Şirin'den

İderdi nezr ü kurban ü tasadduk

Kılurdı lutf ü ihsan ü temalluk (Timurtaş 1980:30-32)

(Bir oğlu olması için adak adar, kurban keser, sadaka dağıtır, iyilik yapar, bağışta bulunur, iyi görünmeye çalışırdı.)

Tahir ile Zühre Hikayesinden

-Deroiş Baba! Senden gizli olacak bir şey yok. Cenab-ı Allah'a duamız vardı. Ben Padişah'ım, abim de vezirim, Başvezirim. İkimizin de çocuğu yok. Biz de böyle bir şeye azmettik, iste görüyorsun, dünyanın cenneti. Şurada iki de çocuğumuz olsa, oynasa gülse "Baba!" dese daha neşelenir, daha mutlu olurduk(Kaya 1995: 7-8)

Görüldüğü üzere hem mesnevi hikayelerinde hem de halk hikayelerinde "çocuğu olmayan padişah" motifi işlenmiştir.

2.1.2 Düş Görme

Bu motif mesnevi hikayelerinde olayın gelişmesine paralellik arz eder; zira mesnevi kahramanı henüz doğmadan babasının ya da annesinin rüyasının yorumu onun hayatını belirlenmesinde önemli rol oynar. Ayrıca mesnevi kahramanları düşte gördükleri kişiye aşık olabilirler.(Ünver 2011: 456)

Örnek:

Süheyl ü Nevbahar'dan

Meğer Şah-ı Çinin kızı Nevbahar

Uyurken döşekte yatup ol niğar

Düşünde görür kim bir ulu toğan

İner gökyüzünden eyler figan(Ciğa 2013: 78)

Cemşid ü Hürşid'den(Ahmedi)

Cemşid içtiği şarabın etkisiyle uyuyakalır. Rüyasında bir gülbahçesi, bahçedeki bir kasrın içinde de çok güzel bir kız görür. Uyanınca bu durumu yakınlarına ve babasına arz ederek rüyada gördüğü kızı bulmak için yola koyulur(Kartal 2013: 231)

Halk hikayelerinde ise kahramanlar genelde dört şekilde aşık olurlar:

- Bade içerek(düşte, rüyada)**
- Aynı evde büyüyen kahramanlar kardeş olmadıklarını öğrenince
- Resme bakarak aşık olma**
- İlk görüşte aşık olma(Oğuz 2008: 154)**

Bu maddelerde koyu renklerle belirtilmiş olan aşık olma şekillerine mesnevilerde de rastlanılmıştır. Bu durumda mesnevi hikayeleri ile halk hikayelerinin motifsel açıdan ortak yönlerini ortaya koymaktadır.

Kerem ile Aslı Hikayesin'den

"Kerem ile Aslı hikayesinde Mirza bey ile arkadaşı Sofu ava giderler. "Bir gece alemi manada Mirza Beyin canını aşk ateşi bürüyüp ve badeyi aşktan bir kadeh dolusu Kara Sultan elinden nuş edip mest oldu. Uyanıp gördü ki ahval başkadır. Sonra mecali kalmayıp kendi kendine 'ah minel aşk' deyip ağlardı" (Bars 2010: 16)

2.1.3 Kılık Değiştirme

Aşk ve macera mesnevilerinde kahramanların tebdil-i kıyafet ile gayelerine ulaştıklarını görmekteyiz. Erkek kahraman tanınmamak için dilenci, çoban, Türkmen tarzında giyinir. Kadın kahramanlar ise genellikle erkek kılığına girer yüzlerini peçe ile örtüp savaşırlar(Ünver 2011: 456).

Örnekler

Varka ve Gülşah'dan

Görince kendüde böyle zaruret

İder bir vech ile *tebdil-i suret*(Yıldız 2008: 468)

Halk hikayelerinde de kahramanların tebdil-i kıyafet ile gayelerine ulaştıklarını görmekteyiz. Kahraman bazen Osmanlı kabası giyerek elinde saziyla meydana çıkar bazen de derviş elbisesi giyerek sevdiğine kavuşmaya çalışır.

Örnekler

Arzu ile Kamber Hikayesinden

"Kamber deroiş kıyafetine girerek, başkasıyla evlendirilmek istenen Arzu'nun düğününe son anda gider. Sevgilisi ile karşılıklı türkü söyleyerek kendisini tanıtır".(Aslan 2001: 4)

2.1.4 Resmi Görecek Aşık Olma

Mesnevi kahramanları ekseriyetle resimdeki gördükleri kişilere aşık olurlar. Bu resimler kahramanın karşı tarafın ilgisini çekmek için usta resamlara yaptırıp ilgisini çektiği kişinin görmesini sağladığı gibi sarayın herhangi bir odasında asılı olan resim veya suda yansıyan bir resim olabilir(Ünver 2011: 456).

Örnekler

Süheyl ü Nevbahar'dan

Çü havz üzre ansuzda kıldı nazar

Su içinde suret görür ol meger

Başını götürüp yukarı baktı ol

Yüreğini aşk odına yahtı ol(Dilçin 1984: 364).

Halk hikayelerinde de kahramanlar rüyada görüp aşık olmanın yanı sıra resme bakarak da aşık olmuşlardır.

Örnek

Elif İle Mahmut Hikayesinden

"Mahmut ava çıkar, bir ceylanı takip ederken bir mağaraya girer. Mağaradan çıkarken aksakallı bir ihtiyarla karşılaşır, orada resmini gördüğü kıza aşık olur. İhtiyarın elinden bade içer ve aşık olduğu kıza aramaya başlar"(Abalı 2009: 101)

2.1.5 Mektuplaşma

Aşıkların mektuplaşması her aşk mesnevisinde karşılaşabileceğimiz bir hadisedir. Fakat kimi mesnevilerde doğal yolların haricinde mektubun okla atıldığını da görmekteyiz.

Örnekler

Süheyl ü Nevbahardan

Biti yazdı atasına hem Süheyl

Çü şerh eyledi iştiyakını hayl(Ciğa 2013: 412)

Leyla ve Mecnun'dan

Ger sunmaz isen fütadeye dest

Ayaklayıp eyleme anı pest

Çün oldı tamam name-i derd

Mecnuna ilette bir civanmerd(Atik 2010: 42)

Halk hikayelerinde de aşıkların mektuplaşma motifine rastlanır.

Örnekler

Şah İsmail Hikayesi

"Gülizar ardında bıraktığı mektupla yerini bildirir. Şah İsmail, sevdiğinin ardından yola koyulur. Yolda karşısına çıkan bir kaleyi yıkıp içerisinde Gülperi'yi bulur. Gülperi'nin kardeşlerini kurtarmak üzere devlerle savaşıyor. Devleri yener, kardeşleri kurtarır. Gülperi'ye evlilik sözü vererek yola devam eder"(Çolak 1994: 79).

2.1.6 Girilmemesi Gereken Yer

Kimi mesnevilerde erkek kahraman sarayda girilmemesi gereken bir yerle karşılaşır ve yasağa rağmen oraya girer. Orada karşılaştığı nesne hadiselerin akışını etkiler(Ünver 2011: 456).

Örnekler

Süheyl ü Nevbahardan

Giriüp hücreye gördi kız anda yoh

Sanasın yüreğine dohındı oh(Özçelik 2013: 207)

Bular *kapudan içeri giricek*

Yürüyüp anın üstüne iricek(Ciğa 2013: 182)

2.1.7 İnsan Olmayan Varlıklarla Konuşma

Bu durum daha çok kahramanların sıkıntılı zamanlarında hayvanlara ve başka varlıklara derdini açtığı, içini döktüğü ve hallerini anlattıkları motiftir. Bu motif kahramanların iç dünyalarını anlatan en önemli motiflerdendir(Ünver 2011: 456-457).

Örnekler

Leyla ve Mecnun'dan

Şehün kahrı dilinden ürker idi

Ana hışm ide diyü korkar idi

İderdi itlere dayim ziyafet

Kılurdi her nefes itlerle sohbet(Ünver 2011: 508)

Halk hikayelerinde de kahramanların insan dışı varlıklarla konuştuğu görülür.

Örnekler

Kerem İle Aslı Hikayesinden

"Kerem ile Aslı hikayesinde Kerem, avcılarının kovaladığı ceylana, ternalara; Kızılırmak'a Karacadağ'a şiirler söyler ve sevgilisini(Aslı) sorar". *Dağlar ırmaklar o şiir söyleyince geçit verir.*(Elçin 2000)

2.2 Yapı Bakımından İnceleme

2.2.1 Zaman

Mesnevilerde olayların geçtiği zaman belirsizdir(Ünver 2011: 455). Zaman kavramıyla alakalı olarak mevsim, ay, hafta ve gün gibi sözlerle karşılaşırız. Şairler bir hadisenin zamanını bildirirken mevsim; göç ve savaş gibi büyük bir olayın ne kadar sürdüğünü bildirirken de gün, hafta, ay, yıl gibi zaman ifade eden sözlere yer verirler. Ayrıca olay-zaman ilişkisi oransız ve olağüstülük bir durum teşkil eder. Altı aylık yol altı günde gidilebilir(Ünver 2011: 455). Hadiselerin başlama zamanından son bulma zamanına kadar geçen süre muğlaktr. Yıllarca süren maceraların sonunda kahramanlar yine baştaki gibi canlı ve yıpranmamış bir vaziyet sergiler.

Örnekler

Leyli ve Mecnun'dan

Meğer bir gün ki âteş-i pâre-i Necd

Şerer pervanesi Mecnûn-ı pür vecd

Cemşid ü Hurşid'den

Bana bir gün şehinşah-ı memalik

Kim ol durur yidi iklime malik(Akalın 1975: 77-79)

Leyla vü Mecnun'dan

Meger var idi devran içre bir han

Ki anun emrindeydi Merv(Horasan) (Ünver 2011: 506).

Görüldüğü üzere örneklerdeki Mesnevi hikayelerinde "zaman" kavramı belirsiz bir durum teşkil etmektedir.

Halk hikayelerinde de tıpkı mesnevi gibi hikayelere konu olan olayların cereyan ettiği umum zaman dilimi çoğunlukla belirsizdir(Oğuz 2008: 154).Bazı hikâyelerde "gel zaman git zaman, bir gün, günün birinde, bir zaman vaktin birinde,çok eski zamanlarda gibi belirsiz zamanları ifade eden klişeleşmiş ifadeler yer alır. Bu zaman dilimlerinin yanı sıra belirli sayılarla ifade edilen"yedi gün, yedi ay, yetmiş yıl, kırk yıl, dokuz gün" gibi sayılara bağlı olarak ifade edilen zamanlar da vardır. Üç, beş, yedi, dokuz, kırk gibi sayılarla oluşturulan motifler hikâyelerin yanı sıra destan ve masallarımızda da sık sık kullanılmıştır(Oğuz 2008: 141).

Örnekler

Kerem İle Aslı Hikayesinden

Kerem aşk ateşinde pişe pişe kemale erer, keramet sahibi olur. Allah onun her dileğini yerine getirir.

Bazı şehirlerde Kerem, Aslı Han'a bir zaman kavuşur. Keşişten habersizce bir müddet birbirlerine sevgilerini anlatırlar.

Tahir İle Zühre Hikayesinden

Geçmiş zaman ve eski günlerde zengin ve şöhretli bir padişah vardır.

Padişah kızını Tahir'le evlendirmenin *zamani geldiğini söyler.*

Mardin'de yedi yıl kalan Tahir bir gün Allah'a dua eder.

Şah İsmail İle Gülizar Hikayesi

Üç kıza *kırk gün kırk gece* düğün yapılır ve böylece sevenler muradına erer.

Görüldüğü üzere hem mesnevi hikayelerinde hem de halk hikayelerinde "zaman" kavramı açık bir şekilde belli değildir. Yine hem mesnevi hem de halk hikayelerinde birbirine paralel zaman mefhumları kullanıldığını müşahede etmekteyiz.

2.2.2 Mekan

Mesnevilerde olayların geçtiği yerler genel itibariyle şehirler, saraylar, bahçeler, panayır sergilenen, avlanılan ve savaşılan alanlardır. Yolculuklarda olağanüstü bir şekilde dağlar, denizler ve çöller aşılır. Olayların geçtiği mekanlar ise çoğunlukla hayalidir(Ünver 2011: 455). Nerede olduğu bilinen yerler pek azdır. Bu yerler daha çok üstünkörü bir vaziyette gösterilir: Çin, Maçın, Hindistan, Türkistan, Medayin, Ermen, Rum(Anadolu), Mısır ve Yemen gibi(Ünver 2011 :455:). Ülke isimleri gibi şehir isimleri de muğlaktr. Bunun gibi kahramanların hangi denizde seyahat ettikleri ve nerede yeryüzüne çıktıkları belli değildir.

Olayların vuku bulduğu yerler, hadisenin niteliğine göre betimlenir. Kahramanları mutlu kılan hadiseler şaşalı saraylarda, tabiatın güzel olduğu yerlerde geçerken; mutsuzluklar insanın içini karartan

sıkıntılı yerlerde, zorlu doğa şartları altında meydana gelir(Ünver 2011: 455). Ayrıca mesnevilerde kahramanın etrafını ve hadiseleri içinde bulunduğu halet-i ruhiyeye göre değerlendirmesi de mübalağalı bir şekilde anlatılır(Ünver 2011: 455).

Örnekler

Hüsrev ü Şirin'den

Tutar ol *Rum* içinde çın seher cam

Yacanur heybetinden *Mısr ile Şam*(Timurtaş 1980: 23-24)

Cemşid ü Hurşid'den

Hediye *Rum*'dan *Mısr*'a şeker it

Buradan Hürmüz'e tuhfe güher it(Akalın 1975: 77-79)

Süheyl ü Nevbahardan

Meğer *Şah-ı Çinin* kızı Nevbahar

Uyurken döşekte yatup ol nigar

Halk hikayelerinde ise mekan "dünya"dır. Bu mekan bazen çok dardır bazen de geniş bir coğrafi alana yayılır(Oğuz 2008: 154). Halk hikayelerinde mekan unsuru, mesnevi ve destanlara göre daha anlaşılır; ancak modern hikaye ve romandakine göre daha yüzeyseldir. Mekan olarak genellikle şehir, ülke adları veya somut mekan adları (saray, köşk, kale, dağ, bahçe vb.) verilir, fakat bunlarda da teferruatlı ve realist bir tasvir görülmez. Yine bu hikayelerde bir mistik anlayış olan tayyi mekan algısı kahramanın mekanı ortadan kaldırarak aynı anda birden fazla yerde görünmesini sağlar.

Örnekler

Köroğlu Hikayesinden

Köroğlu, ara sıra *Gürcistan*, *Çin gibi* uzak ülkelere de seferler açar. Yeni yeni serüvenlere atılır, büyük vurgunlar yapar.

Kerem ile Asli Hikayesinden

Bazı şehirlerde Kerem, Aslı Han'a bir zaman kavuşur. Keşişten habersizce bir müddet birbirlerine sevgilerini anlatırlar, dertlerini dökerler: *Erzincan Bağlarında ve Kayseri'de* olduğu gibi... Sonunda Kerem Aslı'sının peşinden *Halep*'e varır. *Halep* Paşasına kendini sevdirebilir.

2.2.3 Kişi(Şahıs, Kahraman)

Mesnevi hikayelerinde şahıslar derecelerine ve niteliklerine göre tasnif edilir. Aşk mesnevilerinde birbirine aşık olan kahramanlar eserin birinci dereceden kahramanlarıdır(Ünver 2011: 454). Bunların yanında onlara destek olup yol gösteren, yardım eden ve sevgililer arasındaki haberleşmeyi sağlayanlar ise ikinci dereceden kahramanlardır. Son olarak üçüncü dereceden kahramanlar vardır ki bunlar hikayedeki olaylar zinciri içerisinde herhangi bir olayda karşımıza çıkar ve adına başka bir yerde rastlanılmaz(Ünver 2011: 454).

Bu hikayelerde birinci derece olan kahramanların haricindeki ikinci ve üçüncü dereceden kahramanlar ya iyilik(olumlu) ya da kötülük(olumsuz) için meydana getirilmiş kişilerdir. İyi kahramanların iyilik yapması; kötü kahramanların da kötülük yapması kendi ellerinde değildir. Şairler onları kendi karakterlerine uygun olaylarda kullanırlar ve başka yönlerini anlatmazlar(Ünver 2011: 454).

Eserin ana kahramanı olan birinci dereceden kahramanlar olağanüstü özelliklere sahiplerdir. Ulaşılmaz ve idealist kişiliklerdir. Fiziki ve ahlaki güzelliklerinin yanında kuvvetli, cesur ve bilgili kişilerdir. Mesnevilerdeki erkek ve kadın kahramanın birbirinden ayırt edilmesi zordur(Ünver 2011: 454). Kimi eserlerde kahramanların isimleri bile onların cinsiyetlerini yansıtmaz(Ünver 2011: 454). Kadınlarda tıpkı erkek kahramanlar gibi savaşır ve avlanabilirler; ancak şairler erkeğin asaletini; kadınında bedeni zerafetini ön planda tutarlar(Ünver 2011: 455). Aşıklar yalnız kaldıklarında insan dışındaki varlıklara(güle, bülbüle, muma, pervaneye, güneşe, aya vb.) varlıklara seslenir onlarla dertleşirler(Ünver 2011:455).

Örnekler

Cemşid ü Hurşidden

Çoğ idi leşkeri vü mülki mamur

Dir idi halk ana şah *Fağfur*(Akalın 1975: 80)

Bir oğl var idi anun adı *Cemşid*

Ki ana aşık idi mah u hurşid(Akalın 1975: 81)

Eline niçe kim alur idi gürz

Olurdu korkusundan sürme *Elbürz*(Akalın 1975: 81)

Halk hikayelerinde kahramanlar genelde tek olup gerçeğe yakındır(Oğuz 2008: 154). Olağanüstü özelliklere destan ve mesnevilerdeki gibi sıkça yer verilmez. Kahramanların dünyaya gelmesine yardımcı olan ak saçlı ihtiyar tipi kahramana isim verilmesi, aşık olması, sevgilisini araması için diyar diyar gezmesi gibi durumlarda da karşımıza çıkar(Oğuz 2008: 154). Halk hikayelerinde kahramanların Hızır'dan

sonra ki en büyük yardımcısı yol arkadaşı olan atıdır. Kahramanların olağanüstülükleri vardır fakat bunlar bir inanç sistemine intisap ettiği için olağan karşılanır.

Örnekler:

Köroğlu Hikayesinden

Bir gece Yusuf, düşünde Hızır'ı görür. Hızır ona yapacağı işi söyler. Hızır'ın önerisiyle baba oğul yola çıkarlar. Bingöl dağlarından gelecek üç sihirli köpüğü Aras ırmağında beklerler. Bu üç sihirli köpükle Yusuf'un hem gözleri açılacak, hem intikam almak için gereken kuvvet ve gençliği elde edecektir.

Sonuç

Mesnevi ve halk hikâyelerini yapı ve motif açısından mukayese ettikten sonra iki hikâye arasındaki benzerlik ve farklılıkları tablo halinde aşağıda sunuyoruz:

MESNEVİ	HALK HİKAYELERİ
Mesneviler manzum olarak yazılır.	Halk hikayeleri manzum-mensur karışık yazılır..
Mesnevilerin yazarı bellidir.(Sebeb-i Telif)	Halk hikayeleri anonimdir.(Sözlü olanlarda)
Mesnevilerin tamamına yakını aruz ölçüsü ile yazılır. ¹	Manzum bölümlerde hece ölçüsü kullanılır.
Baştan sona beyit birimi ile yazılır.	Manzum bölümleri dörtlüklerle yazılır.
Divan edebiyatı geleneğinden beslenmiştir.	Halk edebiyatı geleniğinden beslenmiştir.
Dili ağırdır. Arapça ve Farsça terkipler çoktur.	Dili sadedir. Halkın anlayabileceği bir vaziyettir.
Olağanüstülükler daha fazladır.	Olağanüstülük vardır;fakat biraz daha azalmıştır.
Yapı unsurları(Zaman, Mekan, Kişi) vardır.	Yapı unsurları(Zaman, Mekan, Kişi) vardır.

Mesnevi ve halk hikayeleri birtakım farklı özelliklere sahip olsa da birbiriyle birçok benzer özellikler taşımaktadırlar. Bunları çalışmamızda örneklerle izah etmeye çalıştık. Halk hikayeleri destandan sonra ortaya çıkmış ve onun boşalttığı alanı doldurmuştur. Mesnevi hikayeleri ise hem yazımının kolay olması hem de şairleri herhangi bir kurala bağlı kılmaması şairler tarafından revaçta görülmüş ve hikayeleri anlatmada bir araç olmuştur. Tespit ettiğimiz kadarıyla iki hikaye arasında yapı ve motif açısından büyük benzerlikler bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABALI, Nefise(2009). "Türk Halk Hikayelerinde İlk Görüşte Aşk Motifi Ensest Yasağı ve Egzogami", *Milli Folklor Dergisi*, Yıl: 21, Sayı: 83, s.97-102.
- ASLAN, Ensar(2001). "Halk Hikayelerinde Kahramanların Kıyafet Değiştirme Motifi Ve Arabızengi Tipi", *Türkbilgi*, s.1-10.
- ATİK, Arzu(2010). "Nizami, Hatifi ve Celili'nin Leyla ve Mecnun'unda Aşıkların Haberleşmesi", *Turkish Studies*, Volume 5/3 s.37-47.
- AYKANAT, Timuçin(2012). "Geleneksel Anlatı Formları Olarak Mesneviler ve Klasik Aşk Mesnevilerinin Motif Yapısı", *Turkish Studies*, Ankara, Volume 7/4, s. 883/906.
- BAKIRCI, Nedim(2010). "Köroğlu Destanlarında Köroğlu ve Binitinin Kıyafet(Şekil) Değiştirmesi", *Turkish Studies*, Ankara, Volume 5/4, s. 860-878.
- BARS, Emin Mehmet(2010). "Kerem İle Aslı Hikayesinde Olağanüstülük Motifleri", *The Journal of Academic Social Science Studies*, Volume 3/1 s.13-22.
- BATISLAM, H. Dilek(2002). "Mesnevilerde Mektup Tarzı Anlatım", *İlmi Araştırmalar*, İstanbul.
- CİĞA, Özkan(2013). *Süheyl ü Neobahar*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü
- İÇLİ, Ahmet(2008). "Yusuf u Züleyha Mesnevisinde Mekan", *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Volume 13/2, s. 339-351.
- İLHAN, Enes(2013). "Bir Eser Üç Yazar: Hamdullah Hamdi, Nazan Bekiroğlu ve Nazım Hikmet'in Kaleminden Yusuf u Züleyha", *Turkish Studies*, Ankara, Volume 8/13 s. 1031-1078.
- KARTAL, Ahmet(2013). "Doğunun Uzun Hikayesi Türk Edebiyatında Mesnevi", *Doğu Yaymevi*, İstanbul.
- MERMER, Ahmet(2013). "Eski Türk Edebiyatına Giriş", *Akçağ Kitabevi*, Ankara.
- OĞUZ, Öcal(2008). "Türk Halk Edebiyatına El Kitabı", *Grafiker Yayıncılık*, Ankara.
- ÖNAL, Naci Mehmet(2010). "Halk Anlatılarında Kahramanın Kimliğinin Gizlenmesi", *Turkish Studies*, Ankara, Volume 5/1, s.1271-1285
- Ünver, İsmail(2011). "Mesnevi" *Türk Şiiri Özel Sayısı*, Ankara: Türk Dil Kurumu.

¹ Milli şiir ölçümüz hece vezninin de bazı mesnevilerde kullanıldığını görmekteyiz. XVII. asır şairlerimizden Feyzi tarafından kaleme alınmış "Şem ü Pervane" adlı eser 11'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır(Kartal 2011: 92).

YILDIZ, Ayşe(2008). *Türk Edebiyatında Varka ve Gülşah Mesnevileri ve Mustafa Çelebi'nin Varka ve Gülşah Mesnevisi"*, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.